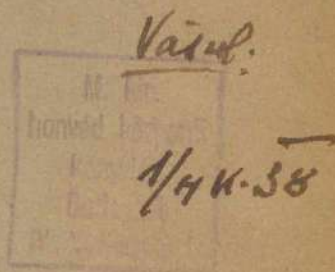

24990
Eltérítés: 4310

ÚJ HARCÁSZATI SZABÁLYZATUNK ELVEI.

ÖSSZEÁLLITOTTA:
KARLÓCZY FERENC
VKSZT. ÖRNAGY

M. KIR. HONV. MIN. KIKÉPZÉSI OSZT. KIADÁSA.
BUDAPEST, 1938

M. kir.
honvéd központi
könyvtár.
Budapest
IV., Váci-utca 38. II.

M. kir. honvéd központi könyvtár

Budapest, IV., Váci-utca 38. I. emelet.

Helyszám: 24993-2

Szakbeosztás: **Tudományos**

Mellékletek: .....

Állapot *hiánytalan.*

Kivonat a kölcsönzési szabályokból:

A kölcsönvett műveket 1 hónapon belül vissza kell adni. A műveket másoknak továbbítani tilos. A kölcsönző a könyvek teljességéért, a vasuti és postai szállítás okozta esetleges károkért felelős és kártérítésre kötelezett.

A könyvekbe sem tintával, sem ironnal semmit bejegyezni nem szabad.

CSABA NYOMDA TELEFON:1-143-59

ZENYVI NYELÉS KATONAI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
Lelt. sz.: 4945

24993-2

(8012

Vasali

Muz 35

ÚJ HARCÁSZATI SZABÁLYZATUNK ELVEI.

A világháború előtt nem volt harcászati szabályzatunk. Az úgynevezett »harctéri szolgálat«-ra vonatkozó határozványokat a Szolgálati Szabályzat II. Rész tartalmazta, míg az egyes fegyvernemek harceljárását azok gyakorlati szabályzatai tárgyalták. A *vezetési elvek* nem voltak külön szabályzatban összefoglalva.

A világháború után szükségessé vált, hogy az ott szerzett tanulságok alapján leszűrt elveket közös nevezőre hozzuk és egységes rendszerbe foglalt harcászati felfogást teremtsünk, valamint az egyes fegyvernemek lényegéről és azoknak együttműködéséről egyöntetű alapelveket adjunk. Ennek figyelembevételével történt 1924. évben a Harcászati Szabályzat (H. Sz.) kiadása. A H. Sz. olyan időpontban jelent meg, amikor az egyes fegyvernemek gyakorlati szabályzatai, valamint egyéb, a szolgálati ágak működését stb-t tartalmazó szakutasítások javarészt még szerkesztés, vagy csak előkészítés (anyaggyűjtés) alatt állottak. Ezért elkerülhetetlenné vált olyan részleteknek is a felvétele, amelyek egyébként a fegyvernemek szabályzataiba vagy a szakutasításokba tartoznak.

A régi H. Sz. tehát elvitathatatlanul értékes és alapvető szabályzata volt honvédségünknek, az idők folyamán azonban átdolgozását szükségessé tették: *a)* a régi H. Sz. nagy terjedelme, kevésbbé attekinthetősége; *b)* változott a technikai fejlettség, szervezési, fegyverzeti és felszerelési helyzetünk; *c)* az inkább elméleti nagyhatalmi harcászatról át kellett térnünk a kis államok közötti háború jellegzetességére, amelynél a személyes bátorság, a leleményesség, az edzettség és a virtus, továbbá a mozgó háborúra irányuló törekvés jobban jusson kifejezésre; *d)* a régi H. Sz. különféle szervezés esetére nem volt alkalmazható.

Az új H. Sz. szerkesztésénél főcél volt tehát az *egyszerűsítés, rövidítés, korszerűsítés és tárgyilagosság*. Az új H. Sz. számol azzal, hogy gyakran kell majd számban és felszerelésben fölényes ellenséggel harcolnunk. E hiányokat fölényes *vezetéssel* és az *erkölcsi erők* nagyranövelésével kell ellensúlyoznunk. A *vezetőnek* legyen általában szabad tere a cselekvési módok megválasztásában. Minél magasabb fokú a vezető, annál kevésbbé kössük meg kezét; adjunk a parancsnokoknak feladatuk keretén belül minél nagyobb önállóságot; ezért kerül az új H. Sz. mindennemű sémát. Az új H. Sz. szerkesztésénél figyelembe vettük, hogy a technikai fejlettség követ-

keztében a harc mind súlyosabbá válik és mind nagyobb és nagyobb követelményeket támaszt a parancsnokkal és a harccsal szemben. Éppen ezért fokozottabb az *erkölcsi tényezők* jelentősége. Változatlanul fennáll az igazság, hogy végeredményben az ember dönti el a harcot. A hadászat és a harcászat alapvető törvényei változatlanok. De a hadászat terén gyorsasággal és mozgékonyssággal, a harcászat terén ezzel és változatos, fortélyos harceljárás alkalmazásával tág terünk nyílik az ellenség *meglepésére*. Ezért az új H. Sz. sokkal erősebben hangsúlyozza a meglepés, átkarolás, bekerítés, tőrbeccsalás fontosságát, mert ezek alkalmazásával a legjobban érvényesülhet a számban gyengébb, de erkölcsben erősebb csapat. Az *egyszerűsítést, rövidítést* szolgálja a felesleges, azaz nem a H. Sz.-ba tartozó részeknek elhagyása és az áttekinthetőbb anyagbeosztás. Így tehát elhagytunk minden olyan részletet, amely a fegyvernemek szabályzataiba (pl. az egyes fegyvernemek harceljárása) és a szakutatisításokba való. Az áttekinthetőbb anyagbeosztással, tömör felépítéssel elkerülhetők voltak az ismétlések. Ezáltal elértük azt, hogy az új H. Sz. a réginek kb. csak 40%-a. E lerövidítés ellenére hiányosság nem áll fenn semmi tekintetben, sőt a korszerűsítésnek megfelelőleg az új H. Sz. oly határozványokat is tartalmaz, amelyek a régiben nem találhatók.

I. Rész.

A régi H. Sz. I—IV. fejezeteit az I. Fejezetbe vontuk össze »A vezetés és eszközei« címen, csupán az »összeköttetés és híradás«-t tárgyaljuk külön a IV. Fejezetben, hogy ezáltal is kifejezésre juttassuk ennek fontosságát. A régi H. Sz. XIV—XVI. fejezeteit az új H. Sz. áttekinthetőbb csoportosításban a XI—XV. fejezetekben tárgyalja. Az »Állásharc«-ot az új H. Sz. végén mint »Függelék«-et vettük fel. A többi fejezet csoportosítása nagy általánosságban egyezik a régi H. Sz. szerinti csoportosítással.

Részletes ismertetés.

I. Fejezet. — A vezetés és eszközei.

A régi H. Sz. 7. pontja a vezetési tevékenységet felső, középső és alsó vezetésre osztja és kimondja, hogy a hadosztály és a lovas-hadosztály vezetése a középső vezetéshez tartozik, míg az ezeknél nagyobb egységek vezetése felső vezetés, az ezeknél kisebb egységek vezetése pedig alsó vezetés. Az új H. Sz. e merev hármast megszüntette, mert:

a) Hol a határ a középső és felső vezetés között? Pl. egy hadosztálynak a főerőktől függetlenül, más hadszíntéren, önálló alkalmazásban való vezetése miért csak középső vezetés? Vagy pl. egy hadsereg kötelékében alkalmazott hadtest vezetése miért felső vezetés? Vagy pl. nagyobb különbség van egy dandár és egy raj vezetése között, mint egy hadosztály és egy hadtest vezetése között; mégis a régi fogalmak szerint a két előbbi egyformán az alsó ve-

zetéshez tartozott, viszont a hadosztály a középső, a hadtest pedig a felső vezetéshez.

b) A merev hármas beosztás nem alkalmazható minden szervezésre; pl. dandárszervezésnél a hadtest vezetése miatt nem lehetne középső vezetés?

Az új H. Sz. 2. pontja tehát csak *alsó és magasabb vezetést* különböztet meg. Ezzel összhangban van az *alsó és magasabb parancsnokok* megjelölés is, amit az új H. Sz. 3. pontja szabatosan meghatároz.

A »csapatvezér« megjelölést mint feleslegest és mivel többször félreértésre adott okot, töröltük.

Megszűnt a »különítmény«, elegendő a *csoporth* (62. p.) megjelölés.

Oszlop- vagy csoportparancsnok csak gyalogos- és lovastiszt lehet (11. p.).

Ujítás a *meglepésnek* (54. p.) és a *meglepetésnek* különválasztása, továbbá a *vakrémület* (56. p.) felvétele.

Részletesen felsoroltuk a *hadműveleti egységeket* (61. p.). Az új H. Sz. általában mindig hadműveleti egységről beszél és így határozványai rugékonnyan bármely szervezésre alkalmazhatók.

A fegyvernemekhez (műszaki csapatokhoz) soroljuk a *veggyiharccsapatokat* és a *híradócsapatokat* is (69. p.).

A »*szolgálati ág*« (71. p.) elnevezés alatt az új H. Sz. a csapat mindennemű szükségletének kielégítésére és ellátására vonatkozó szolgáltatásokat és ténykedéseket érti (pl. ellátószolgálat, szállítószolgálat).

II. Fejezet. — A felderítés.

Az új H. Sz. a »távol- és közelfelderítés« helyett a »*hadászati- és harcászati felderítés*« megjelölést használja (78. p.); célszerűbb ugyanis a vezetés *célkitűzése* szerinti elnevezés, mint a távolság szerinti. A felderítéshez felvettük a *szemrevételezést* is (135. p.).

III. Fejezet. — A biztosítás.

A biztosítás rendszerét általában egyszerűsítettük. Hangsúlyozzuk az ellenséges gyorscsapatok meglepő rajtaütései és ellenséges légierők által arcvonalunk mögé szállított erők ellen való állandó biztosítás szükségességét (142. p.).

Menetbiztosítás.

Az »*ütközésmenet*« és az »*utazómenet*« megjelöléseket töröltük, mert a repülő és a gyorscsapatok korszakában nehéz a kettő között határvonalat vonni; mindenkor a helyzet szabja meg, hogy mily mértékben alkalmazzuk a biztosító rendszabályokat.

Töröltük a »*gyalogél*«, »*lovasél*«, »*gyalogvég*« és »*lovasvég*« megjelöléseket, mert nem fedték mindig azt a fogalmat, amelyet ki akartunk velük fejezni; pl. egy kerékpáros zászlóalj vagy valamely

gépkocsizó-csoport meneténél nem lehet az *élt* »gyalogél«-nek, vagy pl. bármely egység meneténél előreküldött *gyorsélt* (pl. kerékpárosok, páncéljárművek) nem lehet »lovassél«-nek nevezni. Ezért a régi megjelölések helyett az »él«, »gyorsél« és »vég« elnevezéseket rendszeresítettük (146., 153. pontok).

Megszüntettük az »előhad«-at is. A régi H. Sz. szerint, ha az elővéd zászlóaljnál (osztálynál) erősebb, akkor rendszerint előhadat tol az elővéd zőme elé. Vagyis ez akkor következik be, ha az elővéd 2—3 zászlóalj, azaz kereken egy gyalogezred erejű. Ha figyelembe vesszük, hogy a biztosításra küldött erő az összerő gyalogságának legfeljebb csak egy harmada, akkor az elővéd csak akkor lehet egy gyalogezred, ha egy hadosztály egy oszlopban, egy útvonalon menetel. Mi azonban a széles oszloprendszerre törekszünk s így ez eset csak egészen kivételes kényszerhelyzetben fordulhat elő; ezért viszont felesleges az »előhad« kifejezés rendszeresítése. Ehelyett azt mondjuk, hogy az elővéd- (oszlop) parancsnok — ha szükséges — az elővédzőmöt mélységben is tagozhatja (146. pont).

A nyugvás biztosítása.

A nyugvás biztosítását a régi H. Sz-tal szemben különösen leegyszerűsítettük és áttekinthetővé tettük. A biztosítás *egyszerű* vagy *zárt előrsőkkel* történik (164—170. pont).

Szükségesnek látszott a »biztosítás harcban« fogalmának és mikénti végrehajtásának pontosabb meghatározása (194. pont); a régi H. Sz-ből ez hiányzott. —

A *légvédelem* fontosságára jobban rámutattunk; viszont a *rejtőzést* leegyszerűsítettük azáltal, hogy az »álcázás« és a »burkolás« fogalmakat, mint a rejtőzésnek válfajait eltöröltük. Az új H. Sz. csak rejtőzést ismer, amely lehet természetes vagy mesterséges.

IV. Fejezet. — Az összeköttetés és a híradás.

Az összeköttetésre és a híradásra vonatkozó határozványokat fontosságuk kiemelése céljából — a régi H. Sz-tól eltérőleg — külön fejezetben tárgyaljuk. Figyelembe vettük az újonnan rendszeresített híradóeszközöket.

A »gyalogsági«- és »ellenőrző repülő« helyett az »összekötő repülő« (234. pont) elnevezést használjuk.

Megszüntettük a »jelentésközvetítőfejállomás«-t és a »jelentésgyűjtőállomás«-t; csak »jelentésközvetítő állomás« van (254. pont).

V. Fejezet. — Csapatmozgások.

Nyomatékosan rámutattunk a mozgékonyosság fontosságára, mert ezt megköveteli az ellenség meglepésére irányuló törekvés. Ennek egyik eszköze a nagy *menetteljesítmény* (255. p.); a gyalogság és a lovasság átlagos menetteljesítményét a régi H. Sz-tal szemben kb. 25—30%-kal felemeltük.

A régi H. Sz-tal szemben jobban megkívánjuk a *széles menet-*

rendszerben való menetre irányuló törekvést. Ezzel megkönnyítjük a harcbalépést és a kedvező harcászati helyzetek gyors kihasználását; könnyebb a légvédelem és a rejtőzés is, az úthálózatot is jobban kihasználhatjuk. A széles oszloprendszer vezetésének és az erők összevonásának nehézségeit a modern híradóeszközök alkalmazása (rádiótávbeszélő) nagy mértékben csökkenti. A széles menetrendszert elősegíti a »menetsorozat« (260. pont) képzése.

A széles menetrendszer következtében az erők zömét rendszerint nem meneteltetjük egy oszlopban (útvonalon), ezért a hadműveleti egység parancsnoka elvileg csak abban az esetben *oszlopparancsnok*, ha a hadműveleti egység — egészen kivételesen — egy oszlopban menetel (262. pont). A régi H. Sz. szerint: az erők zöméből képezett főoszlopot (az új H. Sz. e megjelölést nem ismeri) a csapatvezér (hadosztályparancsnok) elvileg maga vezette.

A csapatszállítások közé felvettük a *légi szállítást* is (323. pont).

VI. Fejezet. — Elhelyezések.

A régi »helységi tábor« elnevezés felesleges, mert a csapat vagy *szállásban*, vagy *táborban* van, vagyis az a része, amely nem helyezhető el szállásban, táborban van (326. pont).

Pontosan meghatároztuk a »szállás (tábor)« (326. pont) és a »szállás (tábor) csoport« (329. pont) fogalmát.

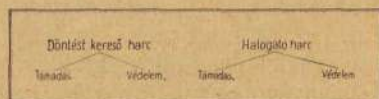
VII. Fejezet. — A harc.

A régi H. Sz. nem csoportosította elég áttekinthetően a harcfejezetet. Csak egész röviden emlékezett meg a halogatóharcról és a szinlelt harcokról és nem mutatott rá kellőképpen ezek lényegére. Ennek következménye volt a különböző értelmezés és a hiányosságoknak különféle segédletekkel történt pótlása, minek következtében az egyes fegyvernemeknél, sőt csapattesteknél külön-külön harcászati felfogás alakult ki. Ezek kiküszöbölésére és a feltétlen megkívánt egyöntetűség megteremtésére az új H. Sz. pótolta a hiányosságokat és szabatosan, kellő terjedelemben tárgyalja a harc csoportosítását.

Az új H. Sz. a *célkitűzés* szerint csoportosítja a harcot. A harc a célkitűzés szerint lehet (337. pont):

- a) *döntést kereső harc*,
- b) *halogatóharc*.

Mindkét esetben alkalmazzuk a két harcmódot: a *támadást* és a *védelmet* (338. pont); vagyis:

A *támadással* felkeressük az ellenséget, hogy azt megsemmisítsük. Ha — főleg erők hiányában, kényszerből — erőnk egyes ré-

szeinek nem tűzhetjük ki feladatul az ellenség megsemmisítését, hanem részleteredményekkel kell megelégednünk (pl. kisebb ellenséges erőkkel megszállva tartott tereppont elfoglalása; az ellenségnek csak azért való megtámadása, hogy ezzel felfejlődésre kényszerítsük, stb.); akkor ez a támadás — a célkitűzés szerint — *korlátozott célú támadás* (338. pont).

A *védelem* célja, hogy az ellenséget meghatározott területen megállítsa, támadó erejét megtörje és a védőállást megtartsa. Védelemben is lehet korlátozott célkitűzésünk, azaz ha az ellenséget csak meghatározott ideig akarjuk feltartóztatni. Az ilyen védelmet *időleges védelemnek* nevezzük (338. pont); ennél nem a terület megtartásán, hanem az időn van a súly.

A *színellett harcok*. A színellett támadás és a színellett védelem fogalmát az új H. Sz. 339. pontja szabatosan meghatározza.

A régi H. Sz. csupán az I. Rész 710. pontban röviden tett említést a színellett harcokról. E hiányosságnak tudható be, hogy a színellett harcokat igen különböző módon értelmezték. A színellett támadást igen gyakran összekeverik a korlátozott célú támadással. Pedig amíg a korlátozott célú támadásnál mindig van a térben meghatározott támadási célunk, amelyet el is akarunk és el is kell érünk, addig a színellett támadásnál nem kell mindig a térben meghatározott támadási célnak lenni, vagy ha van is, azt nem kell elérnünk, hanem csak az *elérésére irányuló szándékunkat kell mutatnunk* és ha az ellenség figyelmét ezáltal magunkra vontuk, feladatunkat teljesítettük, célunkat elértük.

Legjobban érzékeltethetjük ezt a vívásból vett hasonlattal. Én vagyok a támadó fél; oldalt akarok vágni, de előzőleg fejeselt mutatók. Tehát színeltem egy támadást a fej ellen; volt egy támadási célom: az ellenfelem feje; mutattam is az ennek elérésére irányuló szándékomat azáltal, hogy kardomat az ellenfelem fejének irányítottam, de abban a pillanatban, midőn az ellenfelem figyelmét odavontam és már-már a mutatott fejevágásom elleni védekezésre készítettem, hirtelen végrehajtom az oldalvágást.

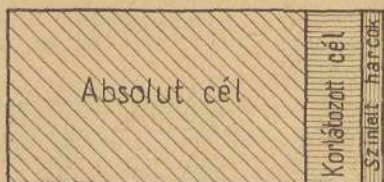
Maga a »színellett« szó is kifejezi, hogy ami színellett, az nem való. Tehát a színellett támadás sem lehet egy valóságos támadás, hanem csak a támadás színelése, mutatása. Egyébként a régi H. Sz. is ezt az értelmezést vallja. Az I. Rész 710. pontban u. i. ez áll: »Színellett harcok csak akkor fogják a kívánt eredményt meghozni, ha harszándékunk komolysága az ellenség szemében is valószínű.« Tehát csak a »harszándékunk komolyságát«, azaz csak a harci szándékunkat akarjuk az ellenségnek mutatni a színellett harcokban, de a valóságban nem akarunk harc árán eredményt elérni. A színellett harcoktól természetesen kevesebb eredményt (csak megfélemlítést) is várhatunk, sőt önállóan nem is alkalmazhatjuk, hanem mindig csak más harcok (támadás, védelem, visszavonulás) részleteselekményeként.

A döntést kereső harc.

A döntést kereső harcban a támadás és a védelem *abszolút* formái vannak túlsúlyban.

A döntést kereső harc keretében azonban — részletesekményként — a korlátozott célú támadást és az időleges védelmet, valamint a színlelt harcokat is alkalmazhatjuk. A rendelkezésre álló erők alkalmazási mérvének sematikus ábrázolása a döntést kereső harcban:

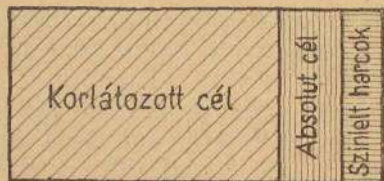

A halogatóharc.

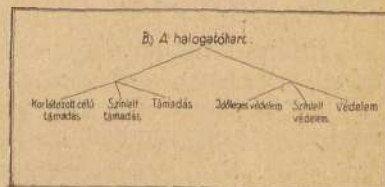
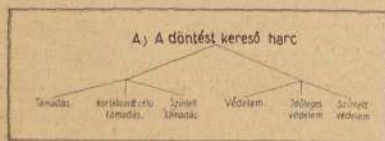
A *harc módokra* mondottak a halogatóharcban is teljes mértékben érvényesek.

Mivel azonban az egész halogatóharcnak lényege: a döntés elodázása, illetőleg az ellenséges döntés elől való kitérés időnyerés, vagy az ellenség megtévesztése céljából, a halogatóharcot vivő egységek feladata is ehhez mért lesz, azaz a helyi túlsúly megteremtésére és a részleldöntésekre való állandó törekvés mellett itt a korlátozott célú támadás és az időleges védelem, valamint a színlelt harcok alkalmazása jut előtérbe.

A rendelkezésre álló erők alkalmazási mérvének sematikus ábrázolása a halogatóharcban:

Végeredményben tehát a *harc csoportosítása*:

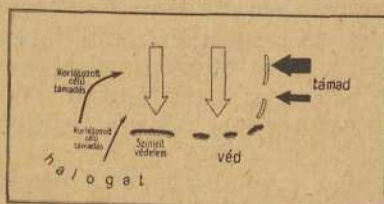

Az új H. Sz. nyomatékosan és ismétetlen hangsúlyozza azt az alapvető elvet, hogy az erők zömét a döntő helyen egyesítsük. Minél nagyobb kiterjedésben harcolunk, annál inkább kell erőinket a döntő helyen összefognunk és az arcvonal többi részét tudatosan elhanyagolnunk, esetleg olykor csak megfigyeltetnünk.

Végleges döntést csak a támadás hozhat. A gyengébb felet védelemben mindig az a veszély fenyegeti, hogy a túlerő felmorzsolja, mielőtt maga támadásba kezdhetne. A döntő hely elvileg az ellenség oldala és háta, tehát itt vessük be erőnk zömét. Erősebb súlyképzés céljából csak egy helyen támadjunk. Lekötő támadást a szabályzat nem ismer, mert az ilyen az erők szétforgácsolásához vezet. Erőnket sokkal jobban használjuk ki, ha a döntő támadás helyén kívül csak gyengébb erőt hagyunk azzal a feladattal, hogy ellenséges erőket vonjon el a döntés helyéről, vagy hogy az ellenséget helyhez rögzítse, vagy hogy azt esetleg a nekünk megfelelő irányba terelje (397. pont).

Az átkaroló támadás azért hatásos, mert megbontja az ellenségnek más irányban bevetett erőinek a rendszerét. Előrelátható ugyan, hogy az ellenség, ha lekötő támadással arcban nem foglalkoztatjuk, innen erőket fog elvonni és ezeket átkaroló zömünkkel szemben veti be, ez azonban csak kevésbé tervszerűen történhet. A saját tervszerűen megindított támadásunk viszont annál jobban érvényesül, minél több erőt vetettünk itt be arcesoportunk rovására. Az átkaroló támadást sematikusán így ábrázoljuk:

Arcátadásnál is annál nagyobb eredményt ér el támadásunk, minél nagyobb erővel hajtjuk azt végre. Fontos, hogy támadásunkkal az ellenséget meglepjük.

Ha az ellenség szárnya abszolút akadályra támaszkodik, tehát azt nem lehet átkarolni, akkor nyomuljunk be az ellenséges csoportok közti hézagokba és támadjunk legalább egyes részeinek oldala és háta ellen. Az ellenség már megszervezett védőállását elvileg kerüljük meg. Arcban zömünkkel csak a legvégső esetben támadjunk. —

Eddig különbözőképpen értelmezték a »hadművelet« fogalmát, mivel sehosem volt szabatosan meghatározva. Legtöbbször hadászati vonatkozást értettek alatta és szembeállították a harcászattal, viszont mások részben a hadművelethez sorolták a harcászatot is. Az új H. Sz. az alábbiakban tisztázta a fogalmakat:

a hadászat és a harcászat vezetési fogalmak, míg a hadművelet a végrehajtást, a műveletet jelenti; magában foglalja tehát a hadászati vezetés által eredményezett csatákat és a harcászati vezetés által eredményezett ütközeteket, valamint az ezekkel kapcsolatos ténykedéseket is, mint a felderítést, biztosítást, az összeköttetést és a csapatmozgásokat (336. pont).

Ugyszintén lerögzítettük a »hadműveleti anyagi szolgálat« fogalmát is (336. pont).

Fentiek alapján megszüntettük a régi »harctéri szolgálat« meghatározást, amely alatt eddig a felderítést, biztosítást, összeköttetést, csapatmozgásokat és az elhelyezéseket értettük. Harcban is felderítünk, biztosítunk, menetelünk, összeköttetést tartunk, sőt legtöbbször harccal derítünk fel, harccal biztosítunk, tehát ezért sem indokolt a »harctéri szolgálat« meghatározás.

Külön §-ban tárgyaljuk és tisztázzuk a *leplezés* és *tüntetés* fogalmát (40. §.).

Az új H. Sz. nem ismer lüzgépeket, sem tűzoltalmat, hanem ezek helyett *tűzgyereket* és *tűztámogatást* (356. és 358. pont).

A régi zavarótűz és megsemmisítőtűz fogalmát a »bénítőtűz«-be foglaltuk össze, a tűzhengert pedig megszüntettük (359. pont).

Töröltük a »súlypont« fogalmát; ez u. i. a fizikában használt és egészen más értelmet jelentő meghatározás. Pl. egy hadsereg zömét képező 2 hadtest nem nevezhető *súlypont*nak. Az új H. Sz. szerint van »*súly*«, amely jelenti az erőt és van »*súlyterület*«, ahol a súlyt alkalmazzuk (360. pont).

Kisérőtüzérség és *kisérőlöveg* az új H. Sz. szerint nincsen; fogalmát szükségtelenné teszik a gyalogság (lovasság) fegyverei.

Szabályozzuk a *felváltások* is (376—382. pont); a régi H. Sz-ban ezekre alig voltak támpontok.

VIII. Fejezet. — A döntést kereső harc.

I. A támadás.

Az új H. Sz. külön-külön részletesen foglalkozik az *átkaroló támadás* (397. pont) és az *arctámadás* (400. pont) végrehajtásával.

A *kiterjedéseket* nagyobbra szabtuk, mint a régi H. Sz. (403. pont).

A támadásnak két *fajtáját* (412. pont) különböztetjük meg:
támadás találkozóharcban és
támadás védelemre berendezkedett ellenség ellen.

Elvileg *találkozóharcra* törekedjünk, mert itt az erkölcsi fölény a legkönnyebben egyenlítheti ki a nagyobb számot és itt érvényesülhet legjobban a fölényes vezetés is.

Az új H. Sz. nem választja külön a támadás egyes mozzanatait (megközelítés, érintkezés felvétele, harcbevezetés), mert ez túlságosan methodikus. Ez helyénvaló volt a régi H. Sz-ban, amely ki-mondta, hogy az oszlopalakítás egysége elvileg a hadosztály. Ily hosszú oszlopnak a támadáshoz való bevetése sok időbe telt és sokszor methodikus eljárást kívánt. Rövid oszlopok alakításával lehetővé tesszük a gyors támadást, melynél a methodikus eljárásnak

nincsen helye. Egyébként is a repülők, a gyorscsapatok és a messzehordó tüzérség korszakában hol van a határ a megközelítés, érintkezés felvétele és a harcbevezetés között? Ezért e fogalmakat mint terminus technikusokat töröltük.

Általános elv, hogy kis oszlopok alakítására kell törekednünk; kis oszlopoknál az elővédek harca sokkal inkább befolyásolja az egésznek harcát, mint nagyobb oszlopoknál. Ezért szabja meg részletesen az új H. Sz. az *elővédnek adandó feladatokat* (417. pont).

Tisztáztuk a *rohamtávolság* fogalmát (427. pont), mivel ezt eddig különféleképpen értelmezték. Ennek oka, hogy a régi H. Sz. 600. pontja és a Gyalogsági Gyakorlati Szabályzat 2. füzet 256. pontja között bizonyos ellentét volt. A régi H. Sz. 600. pontja szerint ugyanis: »A *rohamtávolság* legyen minél rövidebb, hogy a rohamozók lehetőleg *egy* lendülettel törhessenek be az ellenségbe, de ne legyen oly csekély, hogy a tüzérséget a roham előkészítésében megakadályozza. A rohamtávolság tehát lényegesen függ a tereptől.« A Gyalogsági Gyakorlati Szabályzat 2. füzet 256. pontja szerint pedig: »Ha a rajparancsnok rajával az ellenséghez annyira közel jutott, hogy a helyzet, a terep és csatárainak erőállapota szerint *egy szusszal* elérheti és a pillanatot is kedvezőnek látja, *rohammal rontson rá*.« Mivel 200–300 méter (sík terepen általában) az ellenség elülső részeitől az a távolság, amelyen a saját tüzérségi tűz szórása még nem veszélyeztet, azaz amelyen a gyalogság még nem akadályozza a saját tüzérséget a roham előkészítésében, a régi H. Sz. 600. pontja szerint a rohamtávolság 200–300 m is lehetett. Ennek következménye volt aztán, hogy a csapat segített magán és azt a távolságot, amelyről *egy szusszal* rohamozhatott az ellenségre »betörési távolság«-nak, »közelharc távolság«-nak, stb.-nek nevezte el. Az új H. Sz. csak *rohamtávolságot* (50–60 m az ellenség elülső részétől) ismer, amelyről már csak *egy lendülettel* rohamozunk az ellenségre. Annak a bizonyos 200–300 m-nek külön terminus technikusszal való megjelölése felesleges és a gyakorlatban csak merevséget eredményezne.

Védelemre berendezkedett ellenségre való támadásnál töröltük a »tagozott gyülekezés«-t.

Az *üldözéskor* (50. §.) áttekinthetően szabályoztuk az egyes vezetési ténykedéseket és az ezt követő végrehajtásokat.

II. A védelem.

Az új H. Sz. pontosan lerögzíti, miszerint a *védelem célja*, hogy az ellenséget meghatározott területen megállítsa, támadó erejét megtörje és a *védőállást megtartsa* (465. pont). Az ellenséget döntően csak támadással verhetjük meg, amelyet a védelem befejezése vagy megszakítása után indítunk.

A védelmet is a *mozgékony*ság jellemezze. A védőállás előtt »előretolt csapatok«-at (468. pont) alkalmazunk, amelyek megnehezítik az ellenségnek a védőállás megközelítését, rajtaütnek az ellenség élein és bizonytalanságban tartják védőállásunk holléte felől.

Az új H. Sz. felvette a »hátsó védőállás«-t is (471. pont). Ezzel kifejezésre akarjuk juttatni, hogy a védelmet tartósan csak nagy mélységben lehet kifejteni.

A régi H. Sz. a védőállást harcesztrókák szerint osztotta be *védőkörletek*be, ezek pedig *védő-alkörletek*et képeztek. Az új H. Sz. szerint minden megszálló egységnek van védőkörlete; pl. van hadtest-védőkörlet, zászlóalj-védőkörlet, szakasz-védőkörlet stb. (472. pont). *Védő-alkörlet nincs.*

Töröltük a »főtartalék« elnevezést. Minden tartalékot azon egység után nevezünk el, amely azt kikülönítette; tehát: hadosztálytartalék, zászlóalj-tartalék stb.

Szabályoztuk, hogy mit tartalmazzon a *védelmi terv* (484. pont). Eddig u. i. sokan csak a tartalékok alkalmazásának tervét értették a védelmi terv alatt.

Ráműtöttünk védelemben a *vállalkozások* fontosságára (491. pont).

Töröltük az »ellenlökés«-t, csak *ellentámadás* van (495. pont). T. i. nem volt tisztázott, mi az ellenlökés és mi az ellentámadás. De az ellenlökés teljesen felesleges is: az ellenség támad, mi ellentámadunk. Tehát a századtartalékot képező szakasz is ellentámadást hajl végre; az ellenséges szakasz sem »lök«, hanem támad.

Részletesen szabályoztuk a *harcokcsielhárítást* (479., 500. pont).

IX. Fejezet. — A halogatóharc.

A VII. fejezetnél, midőn a harc csoportosítását tárgyaltuk, már rámutattunk a *halogatóharc* lényegére.

E fejezetben részletesen és a régi H. Sz.-nál sokkal nagyobb terjedelemben tárgyaljuk a halogatóharcot. Ezzel ki akartuk emelni a halogatóharcnak fontosságát, másrészt pótolni akartuk a régi H. Sz.-nak ez irányú hiányosságait. E hiányosságok voltak u. i. okozói, hogy a halogatóharcról mind a gyakorlati, mind pedig az elméleti kiképzésben különböző felfogások alakultak ki. Ezt bizonyítják a gyakorlati kiképzésnél tapasztaltak, valamint a halogatóharcra különösen szeretettel foglalkozó katonai irodalom. Sajátságos igyekezettel törekedtek a halogatóharcot fejtegetni, különlegességeit megismerni, nehézségeit boncolgatni. És itt van éppen a hiba, hogy a halogatóharcban mulatkozó esetleges nehézségek leküzdésére külön elveket, külön tudományt akartak felállítani. Pedig a *harc alapvető elvei nem változnak és annak vezetésére is mindig ugyanazok a harcászati elvek méltékadók.* A különbség csak az, hogy ezeket az elveket nehezebb

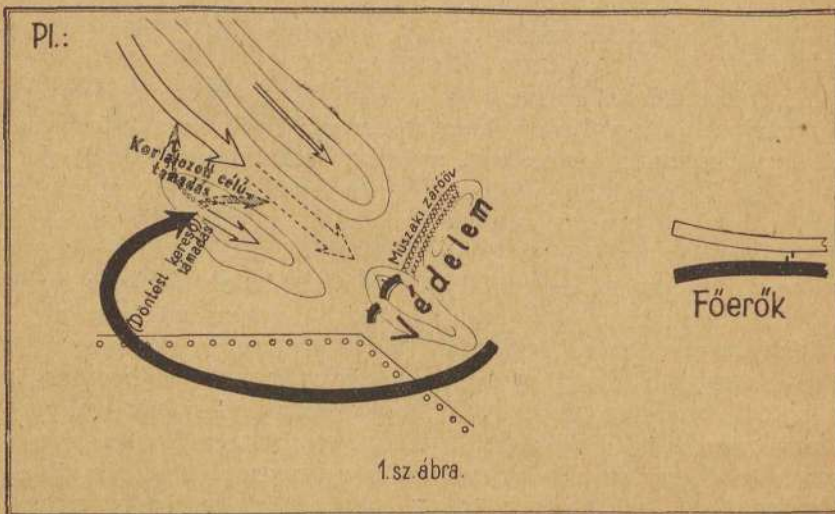

kis erővel nagy területen megvalósítani (súlyképzés, az erők gyors átcsoportosítása és összevonása stb.), mint nagyobb erővel szűkebb területen. Ezért helyes, ha ilyen nehéz helyzeteket sokszor gyakorolunk elméletileg és gyakorlatilag, de anélkül, hogy külön jelzőkat és sémákat teremtenénk.

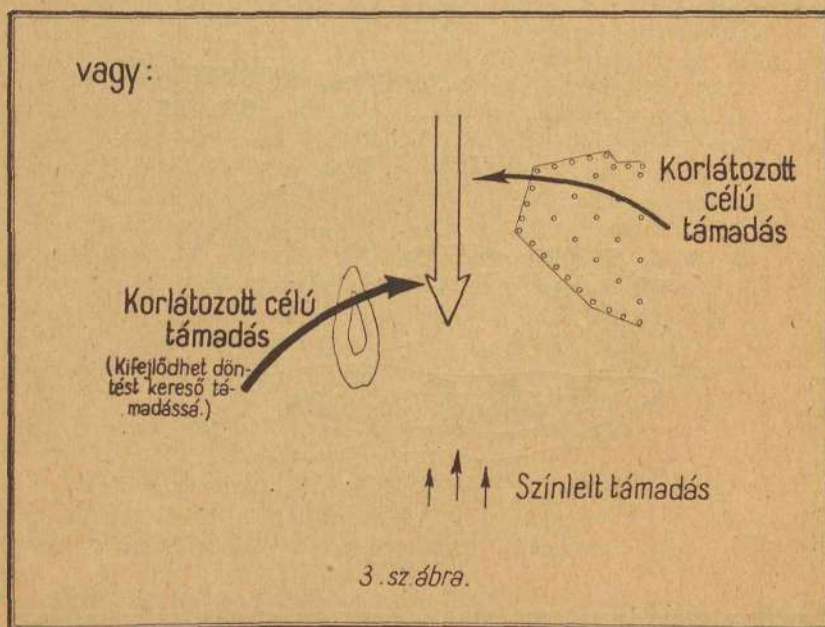
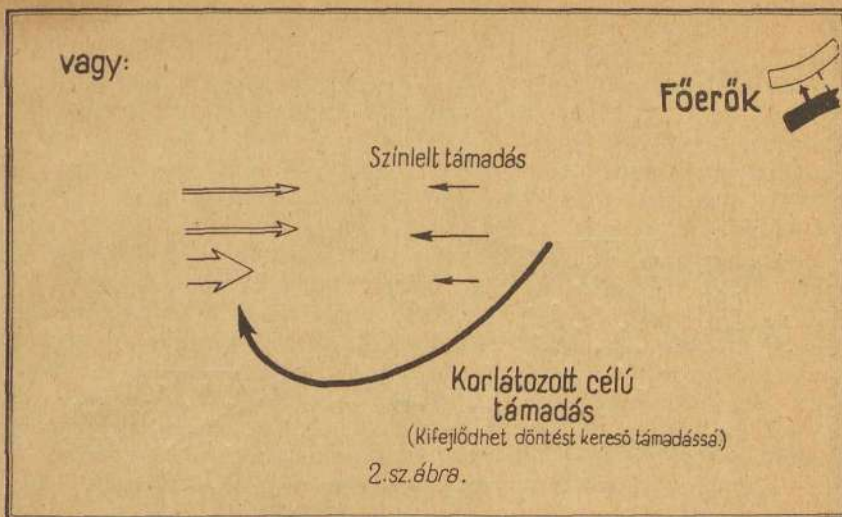
Az új H. Sz. különbséget tesz a *hadászati* és a *harcászati* érdekekért vívott halogatóharc között (502. pont); mindegyiknél más a lényeg és így különbözni fog a végrehajtás is. A *hadászati* érdekekért vívott halogatóharc *támadó szellemet* követel, amely hivatva van nehéz viszonyok között is *részletdöntéseket* kicsikarni. A *harcászati* érdekekért vívott halogatóharcban a döntéskeresés háttérbe lép, de a halogatás itt sem fog egyszerű kitérő harcokból állani, hanem itt is törekednünk kell kisebb erők megverésére és helyi sikerek elérésére.

E feladatokhoz mért lesz harceljárásunk is a halogatóharcban. Kerülnünk kell minden merevséget és óvakodjunk minden sémától. A harcászatban különben sincs győzelmi recept, de a halogatóharcban különösképpen nincs. A vezető művészete, hogy az adott lehetőségekkel számolva, az esetenként legjobban megfelelő eljárással érjen el sikert. Amint nem mondhatjuk ki, hogy a halogatóharcban mindig támadunk, éppúgy nem állíthatjuk fel mintegy szabályként, hogy legtöbbször védünk. Adjunk a halogatóharcot vívó egység parancsnokának *halározott feladatot* és — hacsak különleges körülmények mást nem parancsolnak — bízzuk rá, hogy a feladatát a helyzet tényezőihez mérten hogyan oldja meg.

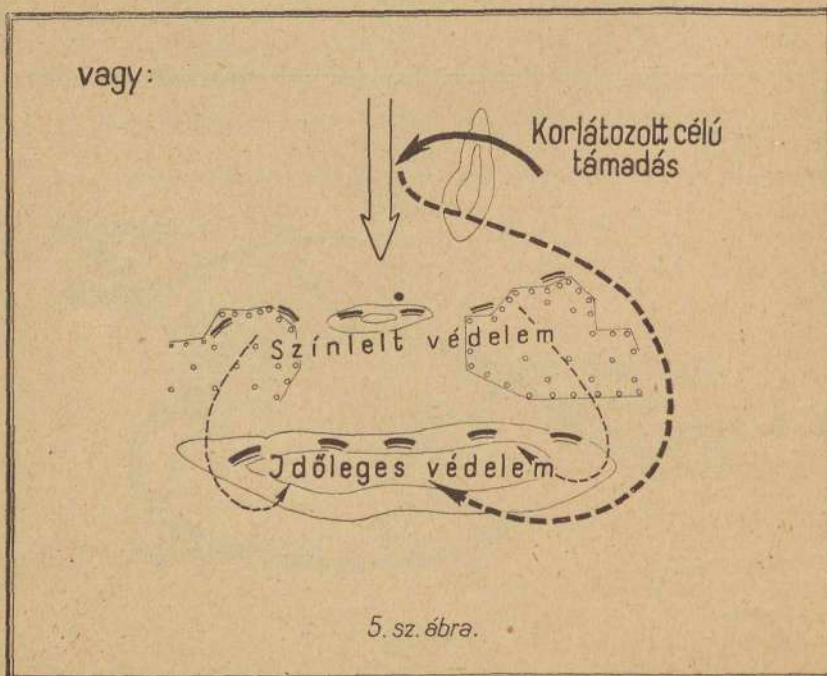
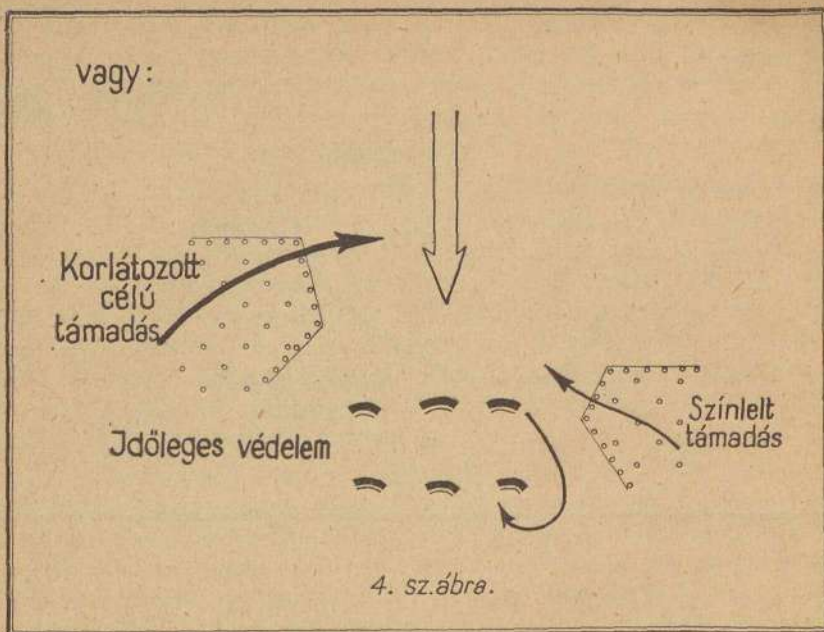
A halogatóharc változatosságát az alábbi ábrák szemléltetik:

Rá kell mutatnunk ehelyütt arra is, hogy a halogatóharc megvívásában *minden fegyver- és csapatnemnek* jártasnak kell lennie. Mivel azonban a halogatóharcban a mozgékonyaság nagy jelentőségű, a gyorscsapatok alkalmazása előnyös (504. pont).

Az új H. Sz. 518. pontja rámutat, hogy halogatóharcban — akár támadunk, akár védünk — tegyük meg mindig az előkészületeket a harc *idejében* történő félbeszakítására. Itt van tehát a kérdés, hogy mikor van ez az *idejében*, azaz *mikor váljunk le az ellenségről*? A H. Sz. nem tárgyalhatja bővebben e kérdést, azért ehelyütt foglalkozzunk azzal, annál is inkább, mert e téren különböznek a nézetek. Olvashattunk olyan véleményt, hogy a halogatóharcban végrehajtott támadás után nappal visszamenni időleges védelembe, a megsemmisülést jelenti. A dolgot bizony nem szabad ilyen sötéten látnunk, mert ez részben a halogatóharc egyik fontos tényezőjéről, a mozgékonyaságról való lemondást jelentené. Ha tudjuk azt, hogy a halogatóharcban támadásunkkal csak korlátozott célokat akarunk elérni, akkor csak korlátozott erőket és eszközöket vetünk a harcba, azaz nem harapunk be az ellenségbe annyira, amint azt különben tennők. Ez esetben tehát a leválás is könnyebb lesz, különösen, ha a terepet is ügyesen kihasználjuk és ha *legalább* oly gyors mozgásra vagyunk képesek, mint a megtámadott ellenség. Annak nincs értelme, hogy az ellenséggel csupán farkasszemet nézzünk, azután kitérjünk előle. De az időleges védelemből is vissza kell mennünk nappal, ami az időleges védelem sajátosságából természetesen következik. A békegyakorlatoknál nyert tapasztalatok szerint azonban az ellenségről való leválás legtöbbször túl korán történik. Nagy fáradtsággal és igyekezettel berendezzük a védőállást és mihelyt az ellenség előretör, rövid tüzelés után olt hagyunk mindent, hogy még *idejében* eltűnhessünk. Az ellenségnek feltartóztatásáról valóban nincs is szó és így aztán az ellenség gyorsan ismét a nyakunkon van. Ez onnan ered, hogy békében nem tudjuk a tűzhatást megfelelőképpen érzékelteni. Mindazonáltal neveljük a csapatba a tűzfegyvereibe vetett bizalmat. Ha már a nehéz gyalogsági fegyvereink megkezdték tűzharcukat és ha a golyószóróink zömét is már megszólaltattuk, csak akkor kezdődik a támadó számára a járadságos, időtrábló előreküzdés, a saját tűzfegyverei és tűzérsege támogatásának bevárása és a nehézkes harcfelderítése. Mindez órákat vehet igénybe és ügyesen kitérhetünk, ha a terepet előnyösen választottuk meg. A kiképzésnél helyezzünk erre súlyt, mert ha a halogatóharcban idő előtt feladjuk a rendelkezésünkre álló mélységet, döntő harcba kell keverednünk, amelyben azután esetleg elvérzünk.

X. Fejezet. — A harc félbeszakítása; a visszavonulás.

Az új H. Sz. rámutat arra, hogy a *visszavonulás* a mi viszonyainkban lényeges eleme harcunknak. Alkalmazhatjuk (345., 520. pont):

az ellenség törbeesalására, hogy kedvező feltételeket teremtsünk a támadáshoz;

ha harcécélunkat nem tudtuk elérni, hogy más helyütt kedvezőbb feltételek közt vegyük fel újból a harcot;

ha az ellenség sikere erre kényszerít.

Új elnevezés az új H. Sz.-ban a »leplező csapatok«, melyeket az erők kivonásának leplezésére hagyunk vissza.

XI. Fejezet. — Különleges harcok.

Az *erdei harc, helység-harc, harc hegységben, harc sötétségben és ködben* nem tartalmaznak lényeges különbségeket a régi H. Sz.-tal szemben.

A *sűrűn művelt lapályon* való harcot Alföldünk egyes részeire vonatkoztattuk.

Jobban kiemeltük a *szorosok* körül vívott harcot.

Általában lerövidítettük és áttekinthetőbben csoportosítottuk az anyagot. Csak a *harcot* tárgyaljuk e fejezetben, a felderítésre, biztosításra és a menekésre vonatkozó határozványokat a II., III. és V. fejezetek tartalmazzák.

Teljesen új a »*Harc műszaki zárákkal*«; a régi H. Sz.-ból ez hiányzott. Az eddigi »megszakítás«-okat az új H. Sz. »*rongálás*«-oknak nevezi; ez jobban kifejezi a fogalmat.

A *gáz alkalmazására és a gázvédelemre*, továbbá a *mesterseges köd és füst alkalmazására* vonatkozó határozványok lényegében megegyeznek a régi H. Sz.-ban foglaltakkal.

XII. Fejezet. — Harc folyók mentén.

A régi H. Sz. szerinti »folyamátkelés«-t az új H. Sz. »*folyón való átkelés*«-nek nevezi. A folyó jobban fedi a fogalmat, mint a *folyam*; a régi H. Sz. is csak a »folyamátkelés« megjelölésben használta a »folyam« szót, egyébként a határozványokban mindennél a »folyó« fordul elő. A régi H. Sz. a folyón való átkelést hosszasan és kevésbé áttekinthetően tárgyalta; az új H. Sz. lényegesen lerövidítette és leegyszerűsítette e fejezetet.

A régi H. Sz. a folyón való átkelésnek 4 módját különböztette meg:

- a) átkelés ellenséges ellenhatás nélkül,
- b) átkelés az ellenség közelében, ha a túlsó part az ellenségtől még szabad,
- c) átkelés ellenséges folyamfigyeléssel szemben,
- d) erőszakos átkelés.

Az új H. Sz. ezzel szemben csak kétféle folyón való átkelést ismer (656. pont):

- a) átkelés az ellenségtől távol (közvetlen földi ellenhatás nélkül),
- b) átkelés ellenséges folyóvédelemmel vagy folyófigyeléssel szemben.

A végrehajtás lényegi felépítése u. i. aszerint különbözik, hogy van-e ellenséges ellenhatás, vagy sem. Az ellenséges ellenhatás mérve szerint csupán a végrehajtás módja változik.

A régi H. Sz. szerinti »általános alapvető« és a »helyi részlet-szemrevételezés«-t töröltük, mivel felesleges és körülményes; minden parancsnok a saját szempontjából *szemrevételez* (658. pont).

Megszüntettük a »fedező csapat« elnevezést is, amely teljesen felesleges és eddig is sok félreértésre adott okot; legtöbbször csak tűzérseget és tűzfegyvereket értettek a fedező csapatokon. Az új H. Sz. szerint vannak *biztosítócsapatok* (660. pont), amelyek biztosítják az átkelést, ezenkívül minden átkelő harccsoport megszervezi a maga tűzrendszerét.

Pontosan szabályoztuk a *parancsnoklási viszonyokat* (671., 672. pont); a felesleges elnevezéseket (átkelés műszaki vezetője, áthajózás vezetője) töröltük.

Szabályoztuk, hogy mit tartalmazzon az *átkelési terv* (673. pont) és az *áthajózási áttekintés* (699. pont); ezekre mintákat is adtunk (5. sz. melléklet).

Pontosabb meghatározást nyert az *átkelési sáv* és az *átkelési hely* fogalma (674. pont).

Az új H. Sz. már figyelembe veszi a modern átkelési eszközöket: *rohamcsónakot*, *rohambürüt*, az *új rendszerű hadihídat*. Ennek következtében az átkelés végrehajtásának módja is más, mint a régi H. Sz.-ban.

Részletesebben szabályoztuk a *szűkebb* és a *tágabb hídfő* feladatát (684. pont).

Az új H. Sz. már számol az úszóberendezéssel ellátott *harc-kocsik* közreműködésével (686. pont).

Külön tárgyaljuk a *keskeny folyókon* való átkelést (691. pont).

A parancsadásnál az átkelési intézkedésen kívül felvettük, hogy mit tartalmazzon az *átkelés előkészítésére* vonatkozó parancs is (697. pont).

A régi H. Sz. kétféle »folyammenti védelmet« különböztetett meg:

a) halogató védelem,

b) a folyó mögött döntést kereső védelem.

Az új H. Sz. szerint csak »*védelem folyó mentén*« van, melyet »A védelem« fejezet határozványai szerint hajtunk végre.

XIII. Fejezet. — A gyorscsapatok harcban.

E fejezet új, a régi H. Sz.-ban nem volt meg (részben a XIV. fejezet tartalmazta). Itt tárgyaljuk a *gépkocsizó seregtesztek* (a régi H. Sz.-ból hiányzott), a *sereglovasság*, a *kerékpáros alakulatok* és a *páncélos csapatok* harcát. Részletesen tárgyaljuk a harcokocsik alkalmazását.

XIV. Fejezet. — Légierők alkalmazása.

E fejezet is új, a régi H. Sz.-ból hiányzott (részben a XIV. fejezet tartalmazta). Részletesen tárgyaljuk a *harci repülőerők* alkalmazását a földi és légi célok elleni harcban. Teljesen új és korszerű a *légi szállítás*.

49495

Megszüntettük a »közbeeső repülönely«, »ütközet-repülöhely« és a »kényszerleszállóhely« fogalmát. Feleslegesek u. i. e megkülönböztetések. Vannak *repülőterek* és *repülöhelyek*; ez utóbbiak a mindenkori helyzet szerint más és más célt szolgálhatnak.

Függelék. — Az állásharc.

Az »állásharc« lényegi tartalma azonos a régi H. Sz.-ban foglaltakkal, azonban nagy mértékben leegyszerűsítve. Rámutattunk, hogy az állásharcot tekintjük mindig átmeneti kényszernek. Megszüntettük a »tartós harcállások« fogalmát; állásharcban is *védőállások* vannak, melyeket természetesen jobban kiépítünk és megerősítünk.

II. Rész.

Az új H. Sz. II. Rész felépítése általában egyezik a régi H. Sz. II. Rész felépítésével; külön fejezetbe vettük fel az összeköttetést és a híradást (IV. fejezet), továbbá a titoktartást, kémelhárítást és a táborigazgatói szolgálatot (VIII. fejezet).

Részletes ismertetés.

I. Fejezet. — Írásbeli és szóbeli érintkezés.

Felvettük a *harcero* kifejezését (7. pont).

Szabályoztuk a helyzet stb. *felsorolását* (8. pont), valamint a *parancsnokok (közégek) hadműveleti megjelölését* (9. pont).

Rendszeresítettük a »*helyzettérkép*« fogalmát (17. pont).

A harcero, a harcérték és az anyagi helyzet kimutatására szolgáló jelentést nem nevezzük »reggeli jelentés«-nek, hanem »*harcérték jelentés*«-nek (19. pont), éppen a Szolgálati Szabályzat I. Rész 363. és 428. pontjában előírt reggeli jelentéstől való megkülönböztetés céljából, továbbá, mert ez új elnevezés jobban is kifejezi a fogalmat.

Megszüntettük a »*jegyzetkönyvecskét*«.

II. Fejezet. — Felderítő szolgálat és

III. Fejezet. — Biztosító szolgálat.

E fejezetekbe felvettünk olyan részleteket, amelyeket eddig a régi H. Sz. I. Rész tartalmazott. Egyébként lényegében egyezik a régi H. Sz. II. fejezetével.

IV. Fejezet. — Összeköttetés és híradás.

Az összeköttetést és a híradást az I. Résznek megfelelőleg külön fejezetben tárgyaljuk.

A »*jelentőfutó*« helyett a »*hírvívő*«, a »*jelentőlovas*« helyett a »*lovas hírvívő*« elnevezést rendszeresítettük (65. pont).

V. Fejezet. — A csapatmozgások szabályai.

E fejezet általában a régi H. Sz. III. és IV. fejezetében foglaltakat tárgyalja, kiegészítve olyan részletekkel, amelyek eddig a régi H. Sz. I. Részben foglaltattak.

Szabályoztuk az *útszemrevételezésre* vonatkozó jelentést (69. pont).

A »lefuvás« helyett a »*bejejezés*« elnevezést használjuk.

VI. Fejezet. — Elhelyezések.

Általában egyezik a régi H. Sz. V. fejezetében foglaltakkal.

VII. Fejezet. — Magatartás harcban és harc után.

A régi H. Sz. 166. pontja rámutat, hogy a csapatok csak írásbeli parancs alapján vonulhatnak vissza. Az új H. Sz. 197. pontja különleges esetekre kiegészítő rendelkezéseket tartalmaz.

»Harcjelentés« nincsen az új H. Sz. szerint, hanem csak »*harc-tudósítás*« (205. pont); u. i. harcban minden jelentés harcjelentés és nem lehet vele külön fogalmat jelölni, mint a régi H. Sz. tette.

VIII. Fejezet. — Titoktartás. Kémelhárítás. Táborigazgatás.

A titoktartás és kémelhárítás fontosságára nyomatékosan rámutattunk.

Új rendszeresítésű az »*Azonossági jegy*« és az »*Igazolványi jegy*«.

IX. Fejezet. — Az ellenséggel való közlekedés.

Általában egyezik a régi H. Sz. VII. fejezetével.

X. Fejezet. — A legfontosabb nemzetközi egyezmények.

Az új H. Sz. már az 1936. évi XXX. törvénycikkbe foglalt 1929. évi Genf-i egyezmény legfontosabb határozványait ismerteti.

Mellékletek.

A mellékletek számát 17-ről 9-re csökkentettük.

1. sz. melléklet. — Alapfogalmak.

Célszerűnek mutatkozott a fontosabb *alapfogalmakat* külön mellékletben összefoglalni; a régi H. Sz.-ban nem volt.

2. sz. melléklet. — Rendszeresített rövidítések.

A *rövidítéseket* azon elv alapján rendszeresítettük, hogy minél kevesebbek, gyakran előfordulók és könnyen megjegyezhetők legyenek.

3. sz. melléklet. — Célmegjelölések.

A *célmegjelöléseknek* különféle módját szabályoztuk. Eltöröltük

a »célhelyzetlap«-ot, viszont rendszeresítettük a »lérképszögmérő«-t.

4. sz. melléklet. — *Menetadatok és szállítások műszaki adatai.*

A régi H. Sz. 4. és 5. mellékletével szemben korszerű adatokat tartalmaz.

5. sz. melléklet. — *Műszaki adatok.*

A régi H. Sz. 9. sz. mellékletével szemben korszerű adatokat tartalmaz, továbbá magában foglalja a műszaki záróharcra vonatkozó adatokat is.

6. sz. melléklet. — *Csapatjelzések.*

Általában egyezik a régi H. Sz. 13. sz. mellékletében foglalt csapatjelzésekkel.

7. sz. melléklet. — *Parancsnokságok, intézetek, szervek megjelölése.*

Általában egyezik a régi H. Sz. 2. sz. mellékletében foglalt megjelölésekkel.

8. sz. melléklet. — *Katonai légi járművek felségjelei.*

E melléklet a régi H. Sz.-ből hiányzott; viszont szükséges, mert e jeleket minden honvédnek ismernie kell.

9. sz. melléklet. — *A szolgálati alkalmazást feltüntető karszalagok.*

Általában egyezik a régi H. Sz. 3. sz. mellékletével.

Ladányi Jánosné könyvnyomdája Bpest, IX. Lónyay-u. 18/b. Felelős: Tobik I.

ZMNE

Egyetemi Központi Könyvtár

84709818

DR